

Vraagt men nu, waar het terrein voor deze geheel bijzondere en eigenaardige sacramentele genade ligt, dan wijst I Cor. 12: 13 ons het spoor. „We zijn door éénen Geest gedoopt tot één lichaam.” Juist hetzelfde, waarop ook El. 4: 5 wees: „Eén Heere is het, één geloof, één doop.” Immers ook hier gaat onmiddellijk vooraf: „Eén lichaam is het en één Geest.” Om deze sacramentele genade te verstaan hebt ge dus slechts hierop te letten, dat gij als mensch lid van een lichaam zijt. Als schepsel uit Adam lid van het één lichaam der menscheit; en als nieuw schepsel in Christus lid van het één lichaam der volmaakt rechtvaardigen. Of dus al in u persoonlijk genade gewerkt wordt, dit is niet genoeg. Tot haar recht komt de genade eerst zoo te niet op u alleen werkt, maar zoo ze u tevens in verband zet met dat lichaam, waar ge organisch bij hoort. Eén man op een onbewoond eiland leeft wel, maar toch hij heeft geen leven. Eenvoudig omdat de mensch er op aangelegd is, om in een organischen saamhang met anderen te leven, en dit in zijn leven te zien uitkomen. En zoo nu ook is het met den *nieuwen mensch* in Christus Jezus. Ook hem is het niet genoeg, dat hij persoonlijk het leven heeft; neen, dit nieuwe leven moet ook hem in organischen saamhang met het *mystieke lichaam* van Christus worden gegund. Anders heeft hij het leven wel, maar het is voor hem geen leven. Er moet dus, zal het wel zijn, een hand gelegd worden tusschen zijn leven, en tusschen het leven van dat *mystieke lichaam*. Eerst als dat geschied is, en dit voor zijn besef leeft, is waarlijk de volheid des nieuwen levens voor hem opgegaan. Dit toch is het eigenaardige van het leven in hem, dat een kind van God niet alleen bezit, wat hij *zelf* heeft, maar tevens deelt heeft aan al het leven van het geheele lichaam, en aan al wat God aan heel dit lichaam schonk. Niet alleen, maar „met al de heiligen, moet hij bekennen, welke de liefde van Christus zij.”

Zoo komt het dan nu duidelijk uit, waarom er een sacramentele genade noodig is, die bij die andere genadewerkingen bijkomt. De drie andere genadewerkingen toch zijn *persoonlijke* genadewerkingen, die u alleen in uw eigen ziel zoeken en zegenen; maar eerst de sacramentele genade stelt u in verband met het *lichaam van Christus*; spant u aan; heft u eenzelvigheid op; maakt uw genade het gemeengoed der anderen; en *hun* genade gemeen met u. Laat uw arm uit het lid geworpen worden, en ge merkt opeens welk verschil dit maakt. Uw arm blijft wel uw arm. Het bloed stroomt er wel door. De zenuwen liggen er wel in gereed. Maar de band met het lichaam kan niet werken. En dan eerst begint uw arm weer werkelijk mee te leven, als de heilmeester uw arm weer in het lid zet, en de band met het lichaam aan uw arm mogelijkheid van werking biedt. En dit nu, wat deze arts bij uw arm doet, dat doet Christus door zijn Doopsgeenade aan uwe ziel.

Dit is zoo klaar en doorzichtig, dat er nog slechts één toelichting aan behoeft toegevoegd, om u elke onzekerheid over de sacramentele Doopsgeenade te doen verdwijnen. Ge moogt het u namelijk niet zóó voorstellen, alsof door de Doopsgeenade het verband tusschen u en tusschen het lichaam van Christus eerst ontstaan zou. Dit is ondenkbaar en kan niet. De band toch die u aan het lichaam van Christus verbindt, ligt van eeuwigheid in Gods raad, en is in uw wedergeboorte feitelijk tot stand gekomen. Men kan niet wedergeboren zijn zonder tevens daardoor lid van het *mystieke lichaam* des Heeren te zijn. Stel, Johannes de Dooper ware na zijn wedergeboorte in zijns moeders schoot gestorven, eer hij geboren was, zoo zou hij toch niet buiten het lichaam des Heeren hebben omgezwoven, maar lid van dat lichaam gebieken zijn. Hierover mogen we dus geen oogenblik in twiifel verkeeren, de *levensband* met het lichaam van Christus komt uit Gods raad en bestaat van het oogenblik onzer wedergeboorte af. Maar juist daarom kozen we het beeld van dien verdooden zwerper op het onbewoonde eiland. Ook hij toch is wel terdege organisch aan het menschelijk geslacht verbonden; t. w. door de geboorte uit zijn moeder en vader. Alleen maar, hij heeft er geen *besef*, geen *genieting*, geen *werkelijkheid* van. Hij leeft als een doode, hoewel hij tot het menschelijk geslacht hoort, juist omdat het contact met de menschenwereld voor hem niet bestaat. Die uit het lid gekrukte arm zit wel terdege aan het lichaam vast; maar toch de arm kan geen arm zijn, omdat de werking van dien arm op dat lichaam, en van dat lichaam op dien arm gestoord is. En zoo nu ook is het hier. Dat ge feitelijk organisch door uw wedergeboorte met het lichaam van Christus door mystieken levensband verbonden zijt, is niet genoeg; die *levensband* moet ook een *gevoelsband* worden, en evenals uw *leven*, moet ook uw *geloof* met dat mystieke lichaam des Heeren in gemeenschap treden. Daardoor eerst komt ge te *weten*, dat ge geen eenzelvige zaakkorrel, maar lid van een lichaam zijt. Eerst daardoor treedt ge dan ook voor uw *bestaan* in met dat levend lichaam in aanraking. Eerst zoo ontwaakt het gemeenschapsbesef, en gaat ge uit de valsche gemeenschap der zondige menscheit over in de ware en zuivere gemeenschap met het lichaam van Christus.

Zal dit nu in u tot stand komen, dan is het niet voldoende, dat ge door genade *persoonlijk geloof*, maar dan moet evenveel door genade aan dit uw geloof die *hebbelijkheid* worden ingeplant, waardoor ge in het *gemeenschappelijk* geloof ingaat. En deze genade nu, waardoor uw eerst uitsluitend persoonlijk geloof alsnu ook de mogelijkheid, de hebbelijkheid, de neiging en den drang ontvangt, om niet op

u zelve voor uw God te staan, maar niet te rusten, eer ge *als lid van het lichaam van Christus* voor den Heilige treedt, dat is de eigenaardige sacramentele genade, die de heilige Doop ons toebrengt. Zoolang ge nog in den waan verkeert, dat gij op eigen gelegenheid, in uw ééntje, voor uzelf gerechtvaardigd en als kind van God gezalfd zijt, verkeert ge in dwaling, en is er in uw geloof, hoe krachtig ook, een valsche, een onware trek. Er is ook voor u geen vergeving van zonden en geen erfenis voor eeuwig, dan als lid van het lichaam van Christus en met al de heiligen. Het is geen legeraat aan A of B dat de Heere vermaakt heeft, maar een bruidschad die hij voor zijn Bruid verworven heeft, en alleen in zooverre ook gij van die Bruid zijt en tot dat lichaam der heiligen behoort, kunt gij er uw deel van genieten.

Zijt ge nu wedergeboren, en ontvangt ge in die wedergeboorte dus de kiem of het zaad des geloofs, dan is toch het aldus in u levend geloof nog niet wat het zijn moet. Dan moet het nog een *sterking* ontvangen. Deze *sterking*, dat uw geloof zich aansluit aan het gemeenschapsgehoof van het lichaam van Christus. En hiertoe nu bewerkt de Christus u door zijn Heiligen Geest in die wondere sacramentele genade, die hij door den heiligen Doop u schenkt.

KUYPER.

„God vaart op met gejuich.”

(HEMELVAART)

God vaart op met gejuich, de Heere met geklank der bazuin. Psalm 47: 6.

God kan niet optoren, tenzij Hij eerst zij nedergevoeld. Bij ons kinderen der menschen is dit anders. Wij zijn van beneden. Onze oorsprong ligt in het stof der aarde. Al onze levensroeping is dus, om uit de benedenste deelen der aarde naar de hoogste hemelen op te klimmen. Dat is onze pelgrimreis. Daarin wenkt onze heilige bestemming.

Maar bij den Heere onzen God is dit anders. Immers de hemelen zijn zijn troon. Hoog in de hemelen daarboven is de aanspraakplaats zijner heilichheid. En nooit kan in deze lagere sfeer, in deze benedenste deelen van het heelal zijn Majesteit openbaar worden, of God heeft zich nedergehoogen, zich in barmhartigheid naar ons toegekeerd, heeft ons bezocht van uit de hoogte, en is uit den hoogte naar ons op deze aarde toegekomen.

Doch daarbij blijft het niet. Al buigt God de Heere zich in lankmoedigheid tot ons neder, toch kan deze aarde nooit zijn woonstede worden. Zijn geducht paleis is daarboven, en zoo dikwijls God de Heere naar deze aarde toe is afgekomen, moet daarom altoos op dit nederkomen een optoren volgen. *Altoos* keert God in zijn Majesteit terug naar den hemel, waar Hij te voren was.

Dat hoort ge uit Psalm 68, waarin gezongen wordt van Israëls God, die tot zijn Volk was nedergekomen, en in een Tente met Israël door de woestijn was getogen, maar die nu opvoer naar Sions hemeltop, als beeld en afschaduwing van zijn geducht paleis in de hemelen.

En dat hoort ge evenzoo hier uit Psalm 47, toen in Josafats dagen de volkeren van rondom zijn Israël benaauwden; en toen het priesterenheir de Isagorden Israëls in den strijd was gegaan; en de Heere met hen was uitgegaan; en voor Jehovah alle vijand van Israël voor zijn aangezicht verdreven had. Want ook toen keerde hij Israëls terugkomst van het slagveld, Israëls God met hen naar Sion terug; en nogmaals vaart Hij nu in zijn heilichheid op naar zijn heilig huis, naar de plaats die Hij zich verkoren had; en nogmaals jubelt priester en Leviet en al wie God in Israël vreest: „God vaart op met gejuich, de Heere met het geklank der bazuin!”

En toch, in Davids en in Josafats dagen was dat alles nog slechts voorbereiding en voorduiding van dat geheel éénige optoren Gods in de hoogte, dat straks van den Olijfberg bij Jezus' hemelvaart zou plaats grijpen. Want immers Gods eigenlijke vijanden, en de vijanden van zijn volk, dat is niet Ammon en dat zijn niet de Filistijnen, maar dat zijn de machten der duisternis, van *zonde, dood en hel*, die deze aarde van God vervreemd, en zoo God het niet voorkomt, in reddeloos verderf gestort hadden.

En daarom, al dat strijden van Jehova voor zijn volk Israël, dat was wel voorspel en voorbereiding en aanduiding van wat komen zou, maar toch was het nog de eigenlijke strijd niet.

Neen, tot dien eigenlijken, dien beslissenden, dien waarlijk verlossenden strijd kwam het eerst, toen Maria haar kindeke had gebaard; en God in Christus nederkwam om de werken des duivels te verbreken; en Jezus op het kruis de verzoening te weeg bracht; en in zijn verrijzenis uit de dooden de macht van *zonde, dood en hel* vernietigd werd.

Toen eerst werd het einddoel van Gods wegen openbaar. Toen eerst was de wezenlijke Gode vijandige macht in de hartdare gestoken. Toen eerst was God nedergekomen, om eens en voor altoos zijn verkoren volk aan de macht der eeuw en de boosheden in de lucht te ontwingen.

Maar juist daarom kon het ook toen eerst tot de *eigenlijke* Hemelvaart komen.

Een heerlijk Koning, onze God, die uitgegaan was uit het paleis zijner glorie, en nedergekomen was naar deze zondige aarde, om zijne vijanden, Satan, Dood en Hel, den krijg aan te doen; en die nu, na volkomen, na tot in den wortel over deze machten der duisternis getriumfeerd te hebben, als overwinnaar, zegepralend, naar zijn geducht paleis terugkeerde, en daarom opvoert ten hemel.

Zoo eerst verstaat ge wat die hemelvaart van Jezus was.

Volstrekt niet maar een weer weggaan van Jezus, omdat hij hier niet blijven kon. En ook niet eenvoudig een teruggaan van Jezus naar den hemel, omdat hij in dien hemel thuis hoorde. Neen, maar de *triumf* van een Koning, die, na al zijne doodvijanden op het kinnebakken te hebben geslagen, en na de wijperabak tot het einde toe te hebben getreden, nu komt van Boza, met besprekende kleederen van Edom, en als overwinvend legerhoofd, met heerlijkheid buit beladen, in glorie opklimt tot den Troon zijner heerlijkheid.

Vandaar dat de psalmist hem toejubelt: „Doet open de poorten, en gij, eeuwige deuren, zijt omhoog, opdat de Koning der eere inge.” En dat op de vraag: „Wie is deze Koning der eere?” al het heil, dat met hem optrekt, juichend antwoordt: „De Heere, sterk en geweldig, de Heere geweldig in den strijd!” En dat als nogmaals geroepen wordt: „Wie is de Koning der eere?” het daverend refrein nogmaals luidt: „De Heere der heirscharen, die is de Koning der eere! Sela.”

Jezus' hemelvaart zegt u dus, dat de strijd nu uit heeft. Dat nu eindelijk de beslissende slag geleerd is. Dat in dien beslissenden slag uw Koning overwinnaar bleef. En dat hij, uw Hoofd en Koning, met rijken, geestelijken buit beladen, thans in den hemel zijn intocht hield, om derwaarts al zijn getrouwen bij zich te roepen en tot zich te trekken, en ze te overstralen met de weelde van zijn heil.

Die hemelvaart is de kroon op den strijd, die gestreden is.

Niet meer de worsteling, de bange strijd zelf. Die ligt achter den hemelvaart. Die is in zijn verrijzenis uit de dooden voldongen.

Maar nu de triomf, nu de zegetocht, nu het victorie roepen al de hemelen door, dat Satan verwonnen is; en Messias zegepraalde, zegepraalde voor eeuwig en voor altoos.

Neemt ge het anders, dan is Jezus' hemelvaart mat en dof, en zonder vreugde voor uw eigen ziel.

Maar verstaat ge die hemelvaart, gelijk de Schrift u te tekenen, dan is die hemelvaart van den Christus voor u de aanvang des roemens, zoowel voor wat achter u ligt, als bij het indenken van de toekomst, die ge tegenstaat.

Voor wat achter u ligt.

Want zoo eerst is Jezus' hemelvaart u een heerlijk gebeurtenis, waardoor uw Middelaar plechtig voor hemel en aarde verkondigt, dat de macht van Satan gebroken is; dat de zonde is verzoend; dat gerechtigheid is teweeg gebracht; en dat de dood voor eeuwig van zijn macht is ontzet.

Maar ook voor uw toekomst.

Want Jezus' hemelvaart zegt u, dat deze strijd nooit terugkeert; dat het onmogelijk is, dat Satan en Dood ooit weer de hoogte hand zouden verkrijgen; en dat dank zij de glorie waartoe Immannel optreft, uw heil voor eeuwig vaststaat.

Wel is er nog een naspel op dien strijd; wel moeten de littekenen van den Christus nog door de zijnen gedragen; en blijft het kruis het zielebed van uw leven, zoolang ge nog op het slagveld of in uw tentie vertoeft.

Maar die tijd is voorts kort.

Eik op uw beurt wordt ge door uw Koning naar het paleis zijner eere opgeroepen. En dan moogt ge dit slagveld verlaten, en uit uw tentie naar Gods eeuwige woonstede overgaan, en daarboven bij uw triomfeerenden Koning voor eeuwig genieten in zijn heerlijkheid.

Ja, meer nog.

Ook al moet ge nu nog op het slagveld achterblijven, om den gelagen vijand te vervolgen, en op de grenzen uw wachtpost te trekken, en den getroffen balsem in de wonde te doen vloeien, en de verstoofde wapenen bijeen te zamelen, en den buit die achterbleef, saam te lezen, toch doet ge dat alles nu reeds *zonder levensgevaar*.

Want immers uw Koning uit de hemelen waakt.

Zijn Naam en Macht reiken tot in het hart van uw vijanden. En wie durft het vaandel van uw Koning meer in ernste weerstaan?

Of ook komt er nog weerstand, en waagt Satan het, zich weer te roeren, dan is hij als de tiger aan de keten, die wel een ruk kan doen en wel zijn muil kan sperren, maar door uw Christus in macht en band wordt gehouden, en in al zijn tegenworstelen keer op keer door een macht uit den hemel wordt teruggeslagen.

Slechts hier komt het dus op aan, dat gij geloof, dat uw Heiland heeft overwonnen. Geloof, dat de overwinning van uw Heiland beslissend voor altoos was. En voorts dat ge geloof: „Nu is mijn Koning in de hemelen en heerscht in heerlijkheid,” en daarom vanzelf naar die hemelen opziet; naar die hemelen heimwee in uw ziele voelt; en in al uw pelgrimreise geen ander doel kent, dan om in die hemelen bij uw Heiland te komen.

KUYPER.

Amsterdam, 15 Mei 1890.

Met weemoed ontving ook onze redactie het droef bericht van het overlijden van Ds. Van der Land te Rotterdam.

Het is zoo, hij was getuigd met zich tegen ons te keeren. Maar als de dood tusschenbeide treedt, staan we voor een heilig erf, waarop geen kerkelijke dissidentie Gods kinderen meer scheiden mag. En hoe zouden we dan bij het afsterven van dezen eens zo onthousiasten, zoo warmen belijder des Heeren, de hartelijke sympathie vergeten mogen, waardoor hij ons zoo menigmaal heeft verkwikt en verfrist.

Voor al zijn rede bij den jaardag der Vrije Universiteit te Arnhem was zoo kloek en zoo diep gevoeld. Een kreet van lof en dank voor wat God de Heere in deze Universiteit aan zijn gedrukte volk geschonken had.

Het beeld dat we toen van hem opvingen, bleef dan ook onuitwischaar in ons hart geprent.

Al was het enkel om dat één goede woord, we moesten hem liefhebben.

En nu hij, na een tijdlang op andere paden gewandeld te hebben, in bange smarten onderging, en nog in de kracht zijns levens uit ons midden werd weggenomen, wijden ook wij aan zijn nagedachtenis een woord van dankbare herinnering.

Want hoe ook de belijders des Heeren op aarde verdeeld mogen raken, aan de overzijde des grafs vinden al Gods kinderen elkander voor den Troon des Lams in hartelijke broedervreugde weer.

Gelijk bij elke reformatie der kerk, zoo komt ook thans weer de kwestie aan de orde, hoe te handelen zij met hen, die weigeren, om de verandering die plaats greep, als waarachtige reformatie der kerk te erkennen, en uit dien hoofde, gelijk men zegt, er niet mee medegaan.

Sommigen sloegen voor, dezen moeilijken knoop eenvoudig door te hakken door de kerkelijke discipline.

De zaak scheen doodsimpel.

Men riep een iegelijk, die in eenigen dienst was, eenvoudig ter verantwoording, en zoo bleek, dat hij weigerachtig bleef, zette men hem af. En wie buiten dienst eenvoudig lid der kerk was, hetzij al dan niet tot het Avondmaal toegelaten, dien behandelde men naar de graden der discipline, uitlopende op den ban.

Gelijk men intusschen wel gespeurd heeft, is door de *Herant* deze wijze van handelen nimmer aangemoedigd, en het oogenblik schijnt van lieverlede te naderen, om openlijk uit te spreken, waarom we deze methode niet steunen, maar veeleer bestrijden.

Thans kan dit nog niet uitvoerig uiteengezet. Eerst in den loop dezer jaars hopen we hiertoe te komen.

Doch reeds nu wenschen we in enkele trekken aan te geven, langs welke lijn de kerkelijke overlegging zich ten deze zal moeten bewegen.

Een kritiek punt, we weten het wel. Maar juist kritieke punten zijn er voor, om ze onder de oogen te zien, en niet om er voor uit den weg te gaan.

Er is een beschouwing die aldus redeneert:

In de plaats mijner woning bestaat van oudsher een Gereformeerde kerk. Die Gereformeerde kerk is in 1816, zonder recht te weten wat er met haar geschiedde, in een Synodaal verband van collegialen aard gemaakt. Dat collegiaal verband is tegen het Woord en anti-Christelijk, en kan dus geen oogenblik *rechtens in iure divino* bestaan hebben, wat ook de aardsche rechter er over uitmaakt.

Op deze kerk, en haar kerkeraad, bleef dus altoos en onverwakt de verplichting rusten, om dit collegiale insluipsel uit haar midden weg te doen. In onze woonplaats nu ging de kerkeraad daartoe over. Hij maakte den collegialen band los, en ging weer leven naar de kerkenordering, die met gemeen accoord onder ons tot gelding was gekomen, alvorens de collegiale overheersching uitbrak. Deze kerkeraad is daardoor teruggekeerd tot de gehoorzaamheid Christi, en leeft thans weer naar goddelijk recht. Al wie tot de Gereformeerde kerk hier ter plaatse behoort, is derhalve gehouden dien kerkeraad te eerbiedigen en zich zijner leer en vermaning te onderwerpen.

Tegen deze redenering aldus opgezegt hebben we nu in beginsel niets in te brengen; alleen zij ons reeds hietegen één exceptie geoorloofd.

Het geval is denkbaar, en doet zich metterdaad in tal van plaatsen voor, dat de kerkeraad met dezen terugkeer tot de gehoorzaamheid Christi, naar veler meening, *veel te lang getalud heeft*.

De kerkeraad had dezen stap reeds in 1816, 1817, 1818 moeten doen. In 1834 was hij reeds *achtien jaar* lang in verzuim. Dit moet dezen kerkeraad als schuld en zonde voor God worden aangerekend. En al is deze kerkeraad dan nu ook *eindelijk*, door wisseling van personeel, tot beter inzicht gekomen, toch kan hij daardoor zijn eigen zonde in het verleden niet ongedaan maken, en dus ook niet de *gevolgen* ignoreeren, die deze zijne langdurige *zonde* gehad heeft. Immers die zonde is van 1816 tot 1836, d. i. zeventig volle jaren aangehouden.

Stelt dus een kerkeraad, die zeventig jaren lang in zonde en schuld geleefd heeft, en nu eindelijk zeer traaglijk tot een *late* bekeering kwam, zich aan, alsof hij deswege thans reden en oorzaak had, om het hart hoog te dragen en te roemen in zijn kloekheid, dan zondigt hij opnieuw, en verdert den regen, die bij nederiger zin op zijn daad van gehoorzaamheid volgen kon.

Wat aan zulk een kerkeraad voegt is, o. i., om als een oud en lang onverbeterlijk zondaar, op de borst te slaan, en om genade te roepen, en zich te verwonderen over de lankmoedigheid des Heeren, die hem alsnog genade tot eindelijke bekeering schonk.

Zoo komt er een ootmoedige en nederige gestalte, en kan de genade, die geschonken werd, duurzaam blijven.

Nu vellen we geen oordeel over den geest, die de thans gezuiverde kerkeraden bezielt. Met blijdschap mag althans geconstateerd, dat deze kerkeraden in hun gemeenschappelijke saamkomsten te Rotterdam en te Utrecht openlijk belijdenis van hun oude, lange schuld voor God en menschen gedaan hebben. Maar toch blijft het ons een open vraag, of de Christelijke gestalte van deze gezuiverde kerkeraden, niet soms te wenschen overliet, en niet vaak den indruk maakte, alsof men zijn verleden, zijn zoo zondig verleden, ganschelijk vergeten was, en daarom wel eens door een geest bezield werd en een toon aansloeg, die de kenmerken van ootmoedigen ain miste.

Slechts op één der gevolgen, waartoe deze positie leiden moet, zij thans gewezen. Onderwijl de kerkeraad in de plaats voor woning van 1816 al aldoo in zijn zonde voortleefde en Gods recht miskennen bleef, zijn er sinds lang in uw stad of dorp tal van belijders des Heeren geweest, die dezen toestand niet langer dragen konden, en, bij ontentenis van alle kerkeraadsmiddeelen, zich genoot hebben gevoeld, om *persoonlijk* op te treden.

Dit geschiedde voor 1834, in 1834 en na 1834 op allerlei wijs. We behoeven slechts de namen van De Cock, Ledeboer, Budding en zoovele anderen te noemen, om te doen gevoelen, dat dit feiten zijn.

Een feit zoo machtig, dat men veilig op 300,000 het aantal leden stellen mag, dat op allerlei ondercheidene wijze, reeds voor jaren tot een breken met den ongerechten toestand overging.

In beginsel kon hun hiertoe het recht niet betwist. Het ambt der geloovigen spreekt daartoe te sterk. Veeleer moet tegenover de zondige onaanvaardelijkheid

1) Naar goddelijk recht.

der kerkeraden, met dank aan God het feit geëerd, dat waar de geroepen opzieners stilstonden, vele leden zich niet langer vrij gevoelden, om in kerkelijke zonde te blijven voortleven.

Wien's ook voor een persoonlijke, maatschappelijke of kerkelijke zonde ontdekt is, is van Godswege gehouden, er terstond mede te breken.

Hieruit volgt nu wel niet, dat deze leden der kerk bij hun breken met de kerkelijke zonde altoos den besten weg insloegen. Zelfs moet geconstateerd, dat ze zeer dikwijls handelden zonder zich een juist denkbeeld te hebben gevormd van de wijze waarop ze handelen moesten.

Maar aan wie de schuld?

Had niet de kerkeraad verzuimd hun liet rechte spoor aan te wijzen? Was niet het college van opzieners in gebreke gebleven, om hen over den rechten aard van het leven in Jezus' kerk te onderrichten? Ja, waren niet de denkbelden over de kerk, die de opzieners aan de leden hadden ingeprent, door en door valsche en onwaarachtig?

Zoodra dus de conscientie ontwaakte, ontbrak aan deze leden de noodige kennis en leiding; erger nog ze waren onder *valsche* leiding gekomen; en konden dit, op hun standpunt, niet inzien.

Zij moesten dus wel handelen naar hun *beste weten*. En al had de poging om tot beter inzicht te geraken, misschien van meer energie kunnen getuigen, toch heeft de schuldige kerkeraad, die zelf oormak van die misleiding was, allermint recht om aan deze leden hiervan een verwijt te maken.

Toen de conscientie van den kerkeraad nog sliep, werd in deze leden de conscientie wakker. En ook al sloegen ze toen niet altoos het juiste pad, en daardoor allerlei *onderscheidene* wegen in, toch staan deze leden rechtvaardiger voor God in hun doen, dan de kerkeraad die zijn zonde bleef aanhouden.

Ware nu de kerkeraad in 1834 of kort daarna althans door deze actie van de leden wakker geschud, dan waren de bedenkelijke gevolgen hiervan nog te denken geweest. Maar dat was niet zoo. In den regel zelfs heeft de kerkeraad zich vijandig tegen hen gekeerd en hen met hoon en smaad overladen.

Dit nu had het gevolg, dat deze belijders des Heeren op onderscheidene wijze er toe zijn overgegaan, om zelve weer een *gestalte der kerk* te formeeren, en aan deze nieuw-gevormde gestalte wisten ze een halve eeuw lang duurzaamheid te verleen.

Kan nu de kerkeraad die na een zondig leven van zeventig jaar eindelijk uit zijn doodslaap is opgewaakt, plotseling zeggen: Thans ben ik weer wakker en op orde gekomen, en alsoo stel u thans weer onder mijn leiding en tucht!

Men gevoelt, dit kan niet.

Dat ware eigen schuld wegcijferen, en loochenen wat in veler conscientie God-verheerlijkend door Gods genade gewerkt was.

Vandaar dan ook, dat zulk een kerkeraad o. i. niet anders doen kan, dan zichzelve als den mindere gevoelen, tegenover hetgeen uit deze actie van zijn verwaarloosde, maar tot plichtsbetrachting gedrongen leden, is voortgekomen; en diensvolgens er zonder aweet van hoogmoed, en in ootmoedigen zin, naar streven moet, om met volle erkenning van wat tot stand kwam, weer tot kerkelijke hereeniging te geraken.

Dat de oudere broeder, daarom den verloren zoon, die eindelijk tot bekeering kwam, niet op zijn beurt met hoogheid bejegenen mag, sprekt vanzelf; maar dat behoefthans niet bespreken.

Genoeg is het ons, zoo maar is aangegeven, dat hoe juist ook in bovenstaande redenering het juridische standpunt zij aangegeven, de *schuld en zonde van zeventig jaren*, die achter ons ligt, en de gevolgen die hieruit voortkwamen, oorzaak zijn, dat dit juridisch beginsel met ootmoedigheid moet bekleed worden, zal het niet op nieuwe zonde uitloopen.

Bestond het ambt der geloovigen niet, en konden leden der gemeente *nooit* geroepen worden, om bij het stilzitten van hun kerkeraad, zelve te handelen, zoo ware het een ander geval. Maar dit is de Roomsche theorie, niet die der Gereformeerden.

Just krachtens ons Gereformeerde beginsel moet dus hetgeen, als gevolg van de vroegere zonde der kerk, tot stand kwam, met liefde en zelfbeschaaming gezocht. En de eenige plicht die hierbij op den kerkeraad rusten blijft, is 1°, om pogingen aan te wenden waardoor de gebroken kerkelijke eenheid weer hersteld kan worden; en 2°, om wat in vorige pogingen tot reformatie in min juist spoor liep, door broederlijke onderrichting met vaste hand in zuiverder spoor terug te leiden.

Nog altoos blijven we hopen, dat van Christelijke Gereformeerde zijde aan de tweede voorloopige Synodale vergadering, die in juni te Leeuwarden daagt, een verrassing zal bereid worden.

Te Kampen was men zóóver, dat 1°, de plicht tot vereeniging erkend was; 2°, de erkenning van de Nederduitse Gereformeerde kerkeraden geen bezwaar ontmoette; 3°, een *modus vivendi* was aangenomen; en 4°, het reglement van 1869 werd losgelaten.

De beide eenige bezwaren, waarop destijds het sluiten der Acte van ineenstemming alstuitte, waren: 1°, de doorzetting der Doleantie in plaatsen waar een Christelijke Gereformeerde kerk gevormd was; en 2°, de kerkelijke-seminariale opleiding van de Dieneren des Woords.

Komt er van Christelijke Gereformeerde zijde geen nader bericht in, dan blijft de zaak in dit *status quo* hangen, en kan niet verder gebracht.

Het zou daarom zoo wenschelijk zijn, dat er althans eenig middel geboden werd,

om om
Want
van aa
men o
klemme
Maar
meer be
schelijke
ging de
om aa
nen toe
blijken,
kindere
andere

In d
dam de
ding ge
Gehee
naam
naam
verwaar
king nu
stellen,
en heid
Rotterd
heidene
dig" is
in eigen
nen met
Ook
vervalsc
geschie
zenden
verre li
duidt:
riteit, o
zin van
uitdruk
zending
ander. H
men ga
ritairen
particul
Feitel
dan ool
Engels
het Metl
en de I
men de
naast o
naar de
disme
nomen.
Zonde
ter spra
wezen,
ver ook
gesteld
en even
gehouden
leden d
der zalig
te kom
zieners
Maar
hartelijk
broeder
De
rampaal
ongere
en tot
het heil
kerkelijk
De D
kerkelijk
misbruik
de Roo
Augusti
altoos
maar g
doopen
terugzo
En o
derwijs
kracht
traag
der gek
We
hen, di
wendige
wensche
Integ
danken
vrouwe
hartighe
de duis
Waar
gaat, he
Toch
zending
samenke
openlijk
nu wee
debatten
Elke
gemeens
mocht d
alleen d
Christus
de zedel
zenden
Kerke
mits ien
belijden
Nu d
at te gli
en de v
redder e
in discu
schied i
Dit
pikants
en heft
enen n
Hoe
ding" o
dit één
handeler
Christi
Laat
bijeenko
openzett
naam v
te kome
voor wi
openlijk
Zoo a